

خویندنه و هیپیک (کلدانی سرپانی ناشوری) پروژهی دهستوری ههریمی کوردستان

دەروازە

سامی بهنام المالح

دیاره بریاردانێ دهستوریکێ ههمیشهیی بۆ وولاتیک، یان بۆ ههریمیک، ههنگاویکێ گهورهیه رهوه ریکخستن و سهقامگیرکردنی کۆمهڵگاوه دهسهلات و دام و دهزگاوه دامهزراوهکانی.

له دهستوردا کۆمهڵگا به ههموو چین و توێژو نهتهوه و تایفهکانیهوه بنهمای سیستهمیکی سیاسی و نابوری و کۆمهڵایهتی هاوبهش بۆ پیکهوهژیان دادهریژۆ و له ههر دهستوریشدا جۆری نهو سیستهمه و چۆنیهتی بهریوهچوون و پیشخستنی له ههموو بوارهکاندا دیاری دهکری.

لهو روانگهیهوه، نیمه (کلدانی سرپانی ناشوری) گرنگی یهکی زۆر به خویندنهوهی پروژهی دهستوری ههریم نهدهین و بۆ نهوهکار دهکهین که ههتاكو بکری نایندهی نیمهش وهکو گهلیک له ناو دهستوردا مسۆگهبرکری و، نهو بنهمايانهتی تیدا به راشکاوێ بچهسپیندین، که تهواوی مافه نهتهوهیهیهوه واکامان بۆ دابین بکا.

بۆچی ناوی (کلدانی سرپانی ناشوری)

گهلی کورد باشتر لهو ههموو گهڵانهی که ساهای ساهه له گهلماندا دهژین دهزانی که نیمه سادان ساهه به تهواوی له نازادی و سهرفرازی وسادهترین مافی نهتهوهیی بیهشین و تووشی ههموو چۆره داپنوسین و چهوسانهوه و ویرانکاری و کۆشت و بر بووین.

تهنانهت نایینی مسیحیش زۆر جار بوته کارهساتیکێ گهروهو تووشی رهشهکۆشتنی کردوین و، جگه لهوهش به هۆی ناکوکی ودهست تێوهردان و سهپاندنی دهسهلاتی نهم و نهو تووشی تهنگ و چهڵمهوه کیشهی قولی دابهش بوون بهسهر چهند کهلیسه و تایفه بووین.

سهدان ساهه، نهوه بهدوای نهوه چاوهڕوانی دهرفهتیکین بۆ نهوهی ههناسهییکی ساردی نازادی ههلمژین وبتوانین دهردو برینی میژووی تال و خویناوی ساریژکهین و جهستهی نهتهوایهتیمان بيمارکهین و وزه تواناوه گۆری ژپانی پین بیهخشین.

دیاره پهکێک لهو کیشه قوول و نالۆزانهی گهلهکهمان لێی دهنالین کیشهی ناوهکهیهتی. رهنگه نهو چۆره کیشهیه له میژوودا دهگمان پین و رهنگه زۆر بهسهیر بیه پیش چاوی خهڵکانیک که ناگاداری روداوه میژووییهکان نین و ههتاكو نهمرۆش نهو گهله ههر بهناوی مهسحیهکان، یان فله، یان گاور دهخویننهوه.

له راستیدا کلدان سرپان ناشوری کۆمهڵه خهڵکیکن بهستراونهتهوه به کۆمهڵیک فاکتوره پرنسیپیهوه. نهو سن ناوه پیکهاتهی گهلیک که ههمان زمان و ههمان وولات و ههمان میژوو و ههمان کولتوره ههمان داب و نهیری ههیه. گهلیک تهواوی پیداوایستهکانی ناساندنی گهلیان ههیه. بگه نهو پیداوایست و فاکتوره لای نهم گهله له زۆر لهو گهڵانهی دهرهبریان قوولترو زیاترو زۆرتره.

دیاره ههروهک نامهژهمان پندا، لهبهر نهبوونی نازادی و نهبوونی دهرفهت و توانای پهسهندنه هۆشمندهی نهتهوایهتی و به هۆی شهرو کۆشتن و برین، نهو گهله پهراگهنده بووه پهرت و بلاو بووه و پین نومیید ههر نهوهندهی پیکراوه به ناوی کهلیسهکانیهوه خۆی بناسینی و خۆی پیاڕیزۆ و، زۆر جاریش رۆڵهکانی ناچارکاروان واز لهخاک و سهروهت و سامان و ناینده بینن و روو بکهنه وولاتانی دیکه له

غهریبیدا بگهیرسینهوه.

بهلام لهگهڵ نهوهشدا زۆربهی زۆری رۆڵهکانی نهو گهله، قارهمانانه و به فیداکاری یهکی زۆروه مهیدانی خهباتیان چۆل نهکردوهو له رینگای خهبات بۆ نازادی و سهربهخۆیی وولات و نیشتمان و له رینگای داکوکی کردن له مافه دیموکراسیهکان و نهتهوهیهکاندا ههزاران قوربانی یان داوهو دهیان و سهدان رۆڵهی نهم گهله رۆلنیک بچهچاوایان له تیکۆشانی نیشتمانی عیراقد و له خهباتی دیموکراسی و چینیایهتی و دژ به دیکتاتوریهت و له ریزهکانی شۆرشهکانی کوردستاندا ههبووه.

دوابهدوای راپهرینه مهزنهکانی 1991 داو به بوونی نهو نازادی یهی له ههریمی کوردستاندا رهخسا، کلدان سرپان ناشوری کهوتنه جموچۆلی باشتر پهرهیان به خهباتی سیاسی نهتهوهییان داو ههولنی نهوهیان دا که نایندهییکی گهشتر بۆخوایان وهک گهلیک مسۆگه

بکهن. بهلام وهک شتیکی مهنتیقی، لهگهڵ پهسهندنه بزوتهوهی سیاسیدا کیشهی ناو قۆزبووهو تارادههیک بوو به کۆسپ و تهگهره.

نهگهچێ زۆربهی زۆری خهڵک و رۆشهنبیرو سیاسهتهدارو پیاوهنایینی یهکانی نهو گهله نهمرۆ یهکیهتی نهو گهله به ههموو ناوهکانیهوهو بهجیاوازی تایفه نایینهکانیهوه دووپات دهکهنهوه، کهچی بهداخهوه هیشتا کهمینهیک ههن که تیجارهت بهو کیشهیه دهکهن و، ههتا بۆیان دهکری دووپههکی و سهرکیش و تهعهسسوب له ناو کۆمهڵانی خهڵکدا دهئیزن و ههندێ جاریش تهنانهت تهعهسسوبیان لهگهڵ گهلهنی دیکهش دهردهخن.

جینگای داخه که نهو کهمینهیه زۆرجار له لایهن شوقینی یه عهربهکان و کوردهکان هان دهریت و یارمهتی دهریت بۆ نهوهی بیهته بیانوو بۆ لهت کردنی نهو گهلهو پینشیل کردنی مافه رهواکانی.

نهوهی شایانی دووپاتکردنه لهم باسهدا نهوهیه که زۆر زۆر گرنگه گهلی کوردو دهسهلاتی ههریم و پهراولهمانتاران و تهواوی بزوتنهوهی نهتهوهی کورد له کیشهی نهم گهله بگهن و نهوهیان لا روون بیت که کلدان سرپان ناشوری نهمرۆ ناتوانن ههروا به ناسانی کیشهی سهدان سال کتویر چارهسهریکن. لهبهر نهوه، ناوهینانی ههر سن بهشهکه پیکهوهو پنداگرتن له سهر نهوهی که نهمانه ههموویان گهلیکن و

ناکری بهش بهش بکری کاریک میژوویی یه پینویسته. بۆیه دهبی له دهستوری ههریمدا کلدانی و ناشوری وهک دوو نهتهوه ناو نازین و له باتی نهوهدا ههرسن ناوهکه پیکهوه نامازهیان بۆ (پین) بکری و وهک یهک نهتهوه له قهڵم بدرین و ههر وهک یهک نهتهوهش مامهلهیان لهگهڵ بکری و ههر وهک یهک نهتهوه مافهکانیان دیاری بکری.

مافهکانی کلدانی سرپانی ناشوری

ههروهك گهلی كورد، (كلدانی سرپانی ناشوری) گهلینك و نهوانیش تامهزروی نازادی و ناشتی و هیمنی و ژیانیکی ناسودهو نایندهگهشن. دهستوری كوردستانیش ناكری تهنها دهستوری كورد بی. ناكری تهنها نیش و نازارو میژووی كوردی تیدا بهزهی ناو بیری و گهلانی دیکهش وهك كهمترو سوكترو پاشهروك سهیریكرین.

دیاره ههموو گهلانی دونیا، زور بن یان كهه رهش بن یان سپی، موسلمان بن یان مهسیحی یان ههر ناینیکی دیکه بن، دهولمهمنه بن یان ههزار، ههموویان، ههموو نهو گهلانه یهكسان و ههمان مافی ژیان و نازادی و پههسهندنیان ههیه. ههموویان بن جیاواری مافی دیارکردنی چاره ی خوهنووسیان ههیه.

كلدانی سرپانی ناشوری گهلینك دهیانهوئ نهمرق لهگهل نهو گورانکاری یانه ی كه له تهواوی جیهان له نارادان و، لهگهل نهو گورانکاری یه گهورانه ی له عیراقدو له ههریمدا له گورن دان، دهیانهوئ شان به شانی گهلانی براو دراوسی خهبات بکهن و هاوکاربن و ریزیان لی بگیرن و، دهخوازن نهوانیش جیگای شیواوی خویان به ناسودهیی و له ژیر چهتری نایندهییکی باشتر وروناک تر وهکو گهلینك مسوگهه بکهن.

بویه قبول نیه، نهمرق كه دهستوری ههریمی كوردستان دادهریزریت، ویست و خوازی سادهو رهوا ی نهو گهله پیشیل بکری. دهستور دهبن بهراشکاوای مافی نهو گهله دابین بکات و به برگهی تاییهت ناو لهو مافانه بنی و دهستنیشانیان بکات. كلدانی سرپانی ناشوری نهمرق داوای نوتونومی، حوكمی زاتی دهكهن و خویان شیواوی نهوه دهبنین كه نیداره ی تهواوی کاروباری خویان، به بن دهسکاری و به نازادی له لایهن خویانهوه بهریوه بهرن. نهه گهله داوای نوتونومی و مافی رهوا ی نهتهواویته ی له سهه خاکی میژووی خویدا، له ی شوینانه ی كه میژووی كون و تازه ی وولاتهكهیان زور به زهی و به شیوهییکی مادی دیارو ناشکرایه.

ژیانیکی هاویهش و نایندهییکی رونت لهگهل گهلی كوردی برادا

نیمه پیمان وایه كه گهلی كورد و بزوتنهوه ی نهتهوهیی گهلی كورد ریز له داواکارییهكانی نهتهوهكانی دیکه دهبن و خهباتی رهوا ی كلدانی سرپانی ناشوری بۆ مافهكانی خویان و بۆ پههسهندن و ژیانیکی باشتر بهرز دهرخنین. چونكه گهلی كورد خوی و له نهزموونی پربههای نهوه ی بۆ دهركهوتوه، كه نهو گهلانه ی خهباتی رهوا بۆ نازادی و مافه نهتهوه ی یهو دیموكراسی دهكهن، ههمیشه لهیهك سههنگهردا كودهبنهوه و دهبنه هیزیکی پتهوو پیکهوه نامانجهكانیان بهدی دهبنن.

ناشکرایه كه كلدان سرپان ناشوری ههستیکی قوولی برایهتی یان لهگهل گهلی كورد ههیهو دهخوازن شان به شانی كورد بۆ ههریمیکی دهولمهمنه و هیمن و ناسوده و دیموكرات و ژیانیکی به پیزو سههرفراز كار بکهن. بویه زور گرنگه كه نهوانیش مافهكانی خویان بهدهست بنین و بتوانن گهشه به وزهه توانو چالاکی خویان بهدن و پهه به كولتورو زمان و داب و نهیریتی خویان بهدن و ببنه هیزیکی گهوهرو پیر مانا و به نامراژیکی پیر بایهخ له پروسی بنیات انی ههریم و وولات و نایندهییکی هاویهش.

ناشکرایه، وهدهست هیئانی مافهكانی كلدانی سرپانی ناشوری سههكهوتنیکه بۆ دیموكراسی و بۆ نهزموونی ههریمی كوردستان و له ههمان كاتدا سههكهوتنه بۆ گهلی كورد. به پیچهوانهش دهش نهوه دوویات كهینهوه كه كوردستان و كورد ناسوده و نارام و دیموكراس نابن نهگهه تهواوی خهك و ههموو نهتهوه و تایفهكان نازاد نهبن و نهگهن به مافی رهوا ی خویان. نهزموونی عیراق خوی و نهزموونی وولاته عهههیهكان و توركیا و نیران گهلی وولاتانی دیکهش بهلگهی نهو راستی یهن. ههروهك زانراوه میژووش سههلماندوویهتی: هیچ گهلینك به تهواوی نازادو سههههخو نابیت، گهه بنیت و مافهكانی گهلان و نهتهوهكانی دیکه پیشیل بکات.

گورانکاری له پروژهی دهستوردا

بن گومان دهبن نهو كهه و كوریانه ی له پروژهی دهستوردا ههن راست بکرینهوه و دهبن زور به راشکاوای مافهكانی نهتهوهكانی دیکه دیاری بکرین. نهو گورانکاریانه ی كه نیمه له روانگهی خومانهوه به پیوستی دهزانین له سهه پروژهكهدا بکرین نهمانهن:-

یهكهم/ له دیباجه ی دهستوردا دهبن ناماژه به نیش و نازاری ههموو نهتهوهكان بکری و به تاییهتی نهو کارهساتانه ی كه بهسهه كلدان سرپان ناشوری هاتوون. ههروهه دهبن باس له میژووی خهباتی هاویهشیان و باسی مهسهلهكهیان بکری كه نهویش وهك مهسهله ی گهلی كورد یهكینك بوو له مهسهلهكانی پهیمانی سیقر.

دووهم/ دهبن نهو پیداکرتنه لهسهه نهوه ی كه عهههه و كورد دوو نهتهوه ی سهههههه وهك له دهستوری عیراقدو هاتوهه لا بیری. چونكه ناکری له وولاتیکی دیموكرات خواز و مؤدیرن و پیشكهوتوو نهتهوه ی سهههههه و نهتهوه ی (ثانهوی) غهیره سهههههه ههبنیت. كهمینه و زورینه نابیت كار بکهنه سهه نهوه ی كه بهشیک سهههههه بن و نهوانی تریش پاشكوف.

سی یهم/ دهبن دهقیکی زهق و ناشکراو راشکاو ههبنیت كه مافهنهتهوهیهكانی (كلدان سرپان ناشوری) وهك یهك گهل، نهك وهك دوو نهتهوه ی جیاواز مسوگهه بکریت. دهبن دهقیکی روون و تاییهت مافی حوكمی زاتی (نوتونومی) بۆ نهو گهله له ناوچه میژووییهكانی خویاندا دوویات بکری. وهك پیشنیار دهكری دهقیکی ناوها بنوسری (الكلدان السریان الاشوریین شعب أصل، من حقه ان يتمتع بكامل حقوقه القومية بما فيها الحكم الذاتي في مناطقه التاريخية) یان (یضمن الدستور حق الحكم الذاتي للشعب الكلداني السرياني الأشوري في مناطقه التاريخية و ينظم ذلك بقانون).